

Απόστολος Πιερρής

Κάλλος και Ιστορία

*Ο Δωρικός Άξονας στην Α΄ Χιλιετία π.Χ.
Α΄*

*Αυτοκρατορία και Ελληνική Πόλη:
Η Κανονική Επιγραφή του Ashurnarsipal II
και η Μεγάλη Ρήτρα του Λυκούργου.
Οι Καθαρές Μορφές και τα Ενδιάμεσα Μοντέλα*

Το τέλος της Εποχής του Χαλκού σηματοδοτείται από την κατάρρευση του Συστήματος Ισχύος που είχε αναπτυχθεί κατά την διάρκειά της, με ενδιάμεσες μεν αναστατώσεις, αλλά με σταθερά σημεία πολιτισμικής και γεωπολιτικής ταυτότητας. Ο ουσιώδης χαρακτήρας αυτής της ταυτότητας συνίσταται στο βίωμα της Ισχύος, στην λατρεία του Κυρίου των Δυνάμεων και στα έργα Βίας - όλα σταθεροποιητές της ολοκλήρωσης μεγάλων ανθρώπινων κοινωνιών.

[Έτσι προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά του Χάλκινου γένους των μερόπων ανθρώπων ο Ησίοδος:

Το χάλκειον γένος έγινε

ἐκ μελιᾶν, δεινόν τε καὶ ὄβριμον· οἷσιν Ἄρηος
 ἔργ' ἔμελε σπονόεντα καὶ ὕβριες, οὐδέ τι σῖτον
 ἦσθιον, ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχον κρατερόφρονα θυμόν.
 ἄπλατοι, μεγάλη τε βίη καὶ χεῖρες ἄαπτοι
 ἐξ ὤμων ἐπέφυκον ἐπὶ στιβαροῖσι μέλεσσι.

Ησίοδος, Ἔργα καὶ Ημέραι, 145-9

Από σκληρό ξύλο φτιαγμένοι, δεινοί και ισχυροί. Ο πολιτιστικός Ελληνισμός δίνει φυσικά αρνητική εικόνα: άγριοι, δεν τρώνε το σάρι, την τροφή (γεωργική αλλά και μυστηριακή) της Δημητριακής γαλήνης που εξημερώνει τον άνθρωπο από την θηριώδη κατάσταση. Έχουν κρατερό Εγώ σκληρό σαν διαμάντι. Στερούνται ανθρώπινων σχέσεων. Τα έργα της βίας με τα οποία ασχολούνται είναι στόνων και οδυρμών, αποτελούν ύβρη.]

Στην τελευταία φάση διαρκείας της, η Εποχή του Χαλκού δείχνει έναν υψηλό τόνο ύπαρξης. Είναι η ηρωική περίοδος, ο Μυκηναϊκός κόσμος στον Ελλαδικό χώρο.

[Και επισημαίνει την διαφοροποίηση και αυτό το ανέβασμα του τόνου τότε ο Ησίοδος. Πρόκειται για το τέταρτο γένος των ανθρώπων:

... δικαιότερον καὶ ἄρειον,
 ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
 ἡμίθεοι, προτέρη γενεὴ κατ' ἀπείρονα γαῖαν.

158-160

Αλλά και αυτούς τους κατέστρεψε κακός πόλεμος και φρικαλέες μάχες στα Θηβαϊκά και τα Τρωικά. Ο Ζεός όμως τους έδωσε να μένουν εκτός της μέριμνας του χρόνου, ως όλβιοι ήρωες, στις Νήσους των Μακάρων, στα πέρατα της γης, στον Ωκεανό, εκεί που η ζείδωρος άρουρα φέρει τρεις φορές τον χρόνο αυτοφυή καρπό. (161-173)].

Παρ' όλον όμως τον υψηλό τόνο της ύστερη Εποχής του Χαλκού, τα σημάδια της παρακμής επιπόλαζαν. Το πάγωμα και η ύφεση της τέχνης στην Νέα Αιγυπτιακή Αυτοκρατορία, όπως και η στοχευμένη, εξεζητημένη και

υπερβολική επαναστατική αντίδραση της βασιλείας του Αικενάτον εκεί και της αντεπανάστασης που ακολούθησε, η μόνιμη αστάθεια ισχύος του Μεσανατολικού χώρου, η ταχεία πτώση της ποιότητας στον Μυκηναϊκό πολιτισμό (φανερή στην αγγειογραφία) μετά την κορύφωση του Ανακτορικού ρυθμού και η ρήξη του πεδίου στον Ελλαδικό χώρο με τα Θηβαϊκά, - τέτοια φαινόμενα φανερώνουν την πορεία προς το τέρμα της ιδεολογίας της Ισχύος κατά το βίωμα της Μεταλλικής Εποχής.

Μετά την κατάρρευση, από το 1100 π.Χ. περίπου, αρχίζουν εξελίξεις που θα αποικρυσταλλωθούν σε δύο ροπές με δύο κέντρα. Η μία ισχυρή δυναμική επαναρχίζει και προωθεί συστηματικότερα και εντελεχέστερα την οργανωτική λογική της απόλυτης ισχύος στον κόσμο και στους θνητούς επί γης. Η έτερη κάνει την μεγαλύτερη επανάσταση στην ανθρώπινη ιστορία, εισάγει την αιωνιότητα στον χρόνο, στήνει τον άξονα του κάλλους ως τελειότητας του όντος που ακριβώς συνιστά την αιωνιότητα, σημαίνει την άρση της διάστασης Είναι και Φαίνεσθαι και την Απο-κάλυψη του Θεού στον Κόσμο με τα μεγάλα σύμβολα του Ανθού της Άνοιξης που φανερώνεται και του Ανθού της Νεότητας, του Κούρου στην «ώρα» της ακμής του, του γυμνού Κάλλους.

Οι δύο γεωπολιτικές εστίες των δυο αυτών δυναμικών βρίσκονται στην Ανατολική και Δυτική αντίστοιχα περιφέρεια του μεγάλου πεδίου που περιλαμβάνει την Βαλκανική, την Μικρά Ασία, την καθ' ημάς δηλαδή και Εγγύς Ανατολή, την Μέση επίσης Ανατολή, όλη την Ανατολική Μεσόγειο με την ενδοχώρα της. **Η πρώτη εστία βρίσκεται στα ορεινά του Τίγρη, μεταξύ Τουρκίας, Ιράκ και Ιράν. Η δεύτερη στα ορεινά του Ελλαδικού χώρου και στο Αρχιπέλαγος.**

Στις δύο θεμελιώδεις και αντίθετες ορμές δόμησης της ανθρώπινης ύπαρξης εν γένει, αποκαλυπτική της διαφοράς είναι η διάσταση της πολιτικής ολοκλήρωσης της κοινωνίας ως συντεταγμένου όλου, η διάσταση της εξουσίας.

Η αρχή της Μεγάλης Μητέρας, της Χθόνιας Γονιμότητας, το νόημα της Νεολιθικής Επανάστασης, οργανώνει την κοινωνία των ανθρώπων σε χωριό με τους θεσμούς του αίματος. Η δεύτερη μεγάλη Αρχή της Κυριότητας των Δυνάμεων, της απόλυτης Ισχύος, του ουράνιου Βασιλέως, ολοκληρώνει μεγάλες ομάδες διαφόρων χώρων σε ευρύτατα συμπλέγματα, τις Αυτοκρατορίες. Μεταξύ αυτής της δεύτερης και της νέας και αεί νεαρής τρίτης διεξάγεται ο αγών της πρώτης χιλιετηρίδος π.Χ. **Η μονάδα ενοποιημένης κοινωνικότητας της τρίτης, του Ελληνισμού, είναι η πόλη και η επαρκής εδαφική περιοχή της.** Γι αυτό ο Ελληνισμός έμεινε απαρασάλευτα προσηλωμένος στον τοπικισμό της πόλης και μετά της κοινότητας. Το κοινόν είναι το πολύ η πόλη. Χαρακτηριστικά και στην Ρωμαϊκή και Βυζαντινή

Αυτοκρατορία, μία πόλη είναι το θεωρητικό και πρακτικό κέντρο δικαιοδοσίας και εξουσίας για όλη την αυτοκρατορία: η Αιωνία Πόλη κάνει όλους τους ανθρώπους της Αυτοκρατορίας Ρωμαίους πολίτες. Και για την Βυζαντινή Αυτοκρατορία (Αυτοκρατορία του Βυζαντίου, της Κωνσταντινούπολης), μία είναι η κυρίως Πόλη. Αντιθέτως ο Ασσύριος Μονάρχης, «Βασιλεύς του Κόσμου», είχε πολλές «πρωτεύουσες», πολλές έδρες της εξουσίας του, πολλά παλάτια σε διάφορα μέρη. Αυτός είναι η πηγή της κυριότητας και όχι η Πόλη. Οι ταυτότητες μένουν απαρασάλευτες στον χρόνο, έστω και υπό διαφορετικά σχήματα.

Τον 9^ο αιώνα π.Χ., παρατηρούνται δυο σαφείς οριοθετήσεις των δομών εξουσίας στα δύο κέντρα των κοσμοϊστορικών εξελίξεων που προσδιόρισαν. Στο Kalhu, παρόν τον Άνω Zab παραπόταμο του Τίγρη, ο Ashur-nasir-pal II της Ασσυρίας (883-859 π.Χ.), οικοδόμησε μνημειακό παλάτι από πέτρα. Οι τοίχοι είναι διακοσμημένοι με ανάγλυφα, μεταξύ των οποίων έχει χαραχθεί η Μεγάλη «Κανονική Επιγραφή». Η επιγραφή λέει, ότι δηλώνουν τα γλυπτικά ανάγλυφα και η αρχιτεκτονική του ανακτόρου – την απόλυτη δύναμη ως οργανωτική αρχή της ανθρώπινης συμβίωσης και κοινωνίας σε τεράστια, επεκτεινόμενη κλίμακα.

[Samuel M. Paley, *King of the World. Ashur-nasir-pal II of Assyria 883-859 B.C.*, 1976].

Τον ίδιο αιώνα, η «Μεγάλη Ρήτρα» του Λυκούργου, με Απολλώνια κύρωση, δίνει την δομή της εξουσίας στην αρχέτυπο Ελληνική πόλη, την αυθεντικά Δωρική Σπάρτη. Το πεδίο της εξουσίας εδώ δεν είναι κεντρομόλο, αλλά έντονα φυγοκεντρισμένο, με τήρηση διπλής διάκρισης, αφ' ενός φυλετικών/γενεαλογικών συγγενειών και συναφειών, αφ' ετέρου τοπικών γειτονιών και οικειοτήτων, με δύο βασιλείς σε ρόλους γενικής τιμής, ελάχιστης και ρητής πολιτικής αρμοδιότητας, θρησκευτικής ιεροπραξίας και στρατιωτικής ηγεσίας εκτός πόλης, κανένα ανάκτορο, πολυμελή γερούσια (28 + 2 βασιλείς), με τα μέλη της εκλεγόμενα δια βίου κατά αριστείαν ώριμης σοφίας (γέροντες υπέρ τα 60 έτη ηλικίας), σώμα αποφασιστικής σημασίας πολιτικής, διοικητικής και δικαστικής, αλλά ως Βουλευτικό, του οποίου οι «αποφάσεις», ήσαν εμπεριστατωμένες, καλώς διαβεβουλευμένες προτάσεις στην Απέλλα των Ομοίων προς έγκριση. Η συνέλευση των πολιτών ήταν η συγκέντρωση όχι απλά αυτών που είχαν ίσα δικαιώματα (μια Ευρωπαϊκή ανούσια διατύπωση), αλλά αυτών που ήσαν Όμοιοι στην τελειότητα, συμμετέχοντες στο ίδιο ιδεώδες ανθρώπινου «τέλους» και σε μεγάλο βαθμό το είχαν πραγματώσει στον εαυτό του ο καθένας, και που άρα πραγματολογικά είχαν τα ίδια δικαιώματα, γιατί ποιος θα μπορούσε να τους τα αμφισβητήσει; Η Εκκλησία των πολιτών, του Δήμου, ήταν εδώ η αγέλη του Απολλώνια, με μόνο αρχηγό τον θεό και κανένα άνθρωπο. Ο τόπος των συνελεύσεων, των Απελλών, ορίζεται στην ίδια την Μεγάλη Ρήτρα,

είναι ουσιώδες στοιχείο της δομής εξουσίας στην Σπάρτη, ευρίσκεται σε ανοικτό χώρο, παρά τον Ευρώτα, χωρίς ανθρώπινο κατασκευάσμα αλλά στην γυμνή φύση, απέναντι από το άγαλμα του Απόλλωνα του Θόρνακα, (όμοιου του Αμυκλαίου) στην άλλη όχθη του ποταμού.

[Πλούταρχος, *Λυκούργος*, 6, 2. Παραθέτω διορθωμένο το κείμενο της Μεγάλης Ρήτηρας:

Διὸς Σελλανίου καὶ Ἀθανᾶς Σελλανίας ἱερὸν ἰδρυσάμενον, φυλὰς φυλάξαντα καὶ ὠβὰς ὠβάξαντα, τριάκοντα γερουσίαν σὺν ἀρχαγέταις καταστήσαντα, ὥραις ἐξ ὥρᾶν ἀπελλάζειν μεταξὺ Βαβύκας καὶ Κνακιῶνος, οὕτως εἰσφέρειν καὶ ἀφίστασθαι, δαμωδᾶν <δ> ἀναγορίαν ἤμεν καὶ κράτος.

Για τον Λυκούργο χρονολογικά, περί της επιτροπείας του, της νομοθεσίας και της πρώτης θέσης των Ολυμπιακών αγώνων, δείτε την μελέτη μου «Ο Χαρακτήρας της Δωρικής Ταυτότητας του Ελληνισμού VIII. Λυκούργος, Δωρικός «Κόσμος» Πόλης, Ποίησης και Ἀθλησης», στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία “Δωρικές Μελέτες”.

Η νομοθεσία του Λυκούργου τοποθετείται από τον Θουκυδίδη 400 χρόνια και λίγα περισσότερα από την λήξη του Πελοποννησιακού Πολέμου, όχι πολύ λοιπόν πριν το 804 π.Χ. Κατά τα Χρονικά του Ευσέβιου συνέβη το 818 π.Χ. (Hieronymus a. Abr. 1198 = 818 π.Χ., Schoene, vol. II, p. 75). Η αρχή της επιτροπείας του ανηψιού του Χαρίλλου τίθεται από τον Σωσίβιο το 873 π.Χ., από τον Ερατοσθένη το 884 π.Χ. Η πρώτη θέση του Ολυμπιακού αγώνα (πριν την επίσημη έναρξη καταγραφής των Ολυμπιάδων και των νικητών), από τον Λυκούργο και τον Ίφιτο, μπορεί να τοποθετηθεί από μια συνδρομή και εναρμονισμό των πηγών το 828 π.Χ. Ο Λυκούργος πέθανε αμέσως μετά την νομοθεσία και την Δελφική σφραγίδα της. Δεχόμενοι συνεπώς μια χρονολογία γύρω στο 820 π.Χ., συνδυάζουμε τα χρονολογικά των μεγάλων γεγονότων του βίου του Λυκούργου ως εξής:

Γέννηση λίγο μετά το 900 π.Χ.

Ο αδελφός του πέθανε νέος αφήνοντας έγγυο την γυναίκα του, το 873 π.Χ. (Σωσίβιος). Ο γάμος στην Σπάρτη για τον άνδρα συνηθιζόταν μετά τα 30, ο Λυκούργος, λαμβάνοντας υπ’ όψη τον Σπαρτιατικό τρόπο βίου, θα είχε διαφορά από τον αδελφό του πέντε και περισσότερα χρόνια, άρα θα ήταν 25 χρονών όταν ο αδελφός του ήταν 32. (Γεννήθηκε άρα το 898 π.Χ.)

Το 828 π.Χ. ιδρύει τον θεσμό του Ολυμπιακού αγώνα, σε ηλικία 70 ετών.

Και 5-10 χρόνια αργότερα δίνει το κύκνειο άσμα του με την Νομοθεσία, 75-80 χρονών. **Πεθαίνει γέρων στην τελειότητα, αθάνατος θεός, όπως λατρευόταν στην Σπάρτη.** Ο άλλος θεός εξ ιστορικού ανθρώπου στην Σπαρτιατική λατρεία, ήταν ένας αθλητής παλαιστής, ο Ιπποσθένης, Ολυμπιακός νικητής στον πρώτο τεθέντα αγώνα πάλης παιδων στην 37^η

Ολυμπιάδα το 632 π.Χ., και κατόπιν νικητής στην πάλη ανδρών για 5 συνεχείς Ολυμπιάδες από την 39^η μέχρι την 43^η, 624 - 608 π.Χ. Δηλαδή, αν ήταν 14 χρόνων στην πρώτη του παιδική νίκη, θριάμβευε μέχρι τα 38 του χρόνια στον κορυφαίο αγώνα πάλης εναντίον των ακμαιότερων νεαρών όλου του Ελληνισμού! Θεός.

Ο συμβολισμός είναι σαφής. Λατρεία της τελειότητας σώματος (Ιπποσθένης) και πνεύματος (Λυκούργος), της ακμής του κάλλους και της ωριμότητας του νου.].

Οι δύο Αρχές, της Κυριότητας και του Κάλλους, της Ηγεμονίας και της Τελειότητας, του Χρόνου και της Αιωνιότητας, εκφράζονται αυθεντικότερα αντίστοιχα αφ' ενός στην διαδοχή των αυτοκρατορικών συσσωματώσεων Ασσυρία – Μηδία – Περσία με κέντρο τα ορεινά ανατολικά κράσπεδα του κεντρικού γεωπολιτικού πεδίου της ιστορίας, και αφ' ετέρου στον Δωρικό «Κόσμο» και στην Σπάρτη ως άξονά του.

Από τον 9^ο, και κυρίως από τον 8^ο αιώνα π.Χ. υπάρχει πολλαπλή και αυξανόμενη επικοινωνία μεταξύ των δυο πολιτισμικών και πολιτικών σφαιρών, χωρίς όμως συνολική συμ-πλοκή και εμπλοκή της μιας στην άλλη.

Την περίοδο από το τέλος του 8^{ου} μέχρι προς τα μέσα του 6^{ου} αιώνα π.Χ. (711/10 – 561/60 π.Χ.) αποικρυσταλλώνονται οι μορφές υψηλού και βιοτικού πολιτισμού που εκφράζουν τις δύο παράλληλα κινούμενες αρχές και ροπές, του Δωρικού πνεύματος του κάλλους και του Μεσανατολικού βιώματος της κυριότητας. **Η Σπάρτη και η Μηδική Αυτοκρατορία είναι οι αυθεντικοί φορείς και το επίκεντρο των εξελίξεων.**

Δημιουργούνται εν τω μεταξύ ήδη εξ αρχής στον ενδιάμεσο χώρο προσαρμοστικά μοντέλα διευθέτησης της ριζικής διαφοράς μεταξύ των δύο αντιτιθέμενων αρχών. Στην Αίγυπτο, στην Κύπρο και στην παραμεσόγειο Μέση Ανατολή αναπτύσσονται συνθήκες, τρόποι και πλαίσια αλληλεπίδρασης και ανάδρασης, (όπως η εμπορική δραστηριότητα Ελλήνων και Φοινίκων), χωρίς όμως σημαντικό και μόνιμο αποτέλεσμα ή αποφασιστική ροπή στην ιστορία. Τα ενδιάμεσα (πολιτισμικά και γεωπολιτικά) μοντέλα συνδυάζουν τις σχέσεις και την προσαρμοστικότητα μεταξύ των δύο αρχών με πολιτική γραμμή ανεξαρτησίας από το ένα και το άλλο κέντρο των δύο σφαιρών επιρροής και ανάπτυξη στενότερων οικονομικών σχέσεων στην Ανατολική Μεσόγειο. Έτσι, οι Μιλήσιοι κατά τα μέσα του 7^{ου} αιώνα π.Χ. βοηθούν με ναυτική δύναμη τριάντα τριήρεων τον Φαράώ Ψαμμήτιχο της Αιγύπτου στον αγώνα του κατά της Μηδικής Αυτοκρατορίας, και ιδρύουν την Ναύκρατι στο Δέλτα του Νείλου.

[Στράβων, XVII, 801C; Ηρόδοτος, II, 154. - Η αναγωγή της κτίσης της αποικίας έναν αιώνα πριν στο 749 π.Χ., τα τέταρτο έτος της 7^{ης} Ολυμπιάδος (Ευσέβιος, Χρονικά, α. Abr. 1268, Hieronymus, p. 81, Schoene II), συνιστά μια προχρονολόγηση, που ενδέχεται να σημαίνει απλά την απαρχή μονιμότερων εμπορικών σχέσεων μεταξύ Ιωνίας και Αιγύπτου].

Εκεί όμως που τα προσαρμοστικά μοντέλα του Ενδιάμεσου χώρου (η θάλασσα έναντι της ηπείρου, το πέλαγος αντί των βουνών και κάμπων) έδειξαν την ιστορική δύναμή τους ήταν στην Μικρά Ασία, στο Ανατολικό Αρχιπέλαγος και στην ενδοχώρα του.

Από την μια μεριά η **Λυδική ηγεμονία** με πρωτεύουσα τις Σάρδεις ανεπύχθη στη θέση της Χετιτικής Αυτοκρατορίας της Εποχής του Χαλκού, ως η συνισταμένη του γεωπολιτικού χώρου της Ανατολίας.

Από την άλλη οι Ίωνες πρωτίστως (με τους Αιολείς και Δωριείς της Μ. Ασίας) ανέδειξαν ενωρίς την αποτελεσματικότητα της Δωρικής αρχής και του Δωρικού πνεύματος κατά την εφαρμογή του στην διαχείριση του χρόνου. Η προβολή του Ιωνικού τρόπου, κατά την περίοδο που τελειοποιείται στην Πελοπόννησο και την Ηπειρωτική Ελλάδα ο Δωρικός «Κόσμος» με επίκεντρο την Σπάρτη, **αποτελεί μια δεύτερη εσωτερική επανάσταση στην ιστορία του Ελληνισμού.** Η επανάσταση αυτή έδωσε μέχρι τα μισά του 6^{ου} π.Χ. αιώνα μια πλειάδα κοσμοϊστορικών αλληλοσυνδεόμενων φαινομένων:

- τον Ιωνικό ρυθμό και τρόπο στην τέχνη, την αρχιτεκτονική και την γλυπτική,
- την Ιωνική ποιητικότητα (έπος, ελεγεία, ιάμβος),
- την επινόηση του χρήματος και της χρηματιστικής οικονομίας,
- την βιοθεωρία του δράματος, την τραγωδία και την κωμωδία της ανθρώπινης ύπαρξης στον χρόνο,
- την γέννηση της φιλοσοφικής σκέψης,
- την πολιτική πραγματικότητα της Δημοκρατίας και της Τυραννίας απέναντι στην τάξη της αριστείας και των Ομοίων, τον πρακτικό (στις διαδικασίες του χρόνου) ρεαλισμό του ενός ή των πολλών στην θέση της αμετάβλητης ιδεολογίας του Εσθλού,
- την ανακίνηση της μυστηριακής θρησκευτικότητας, (από την απομόνωση στην οποία την είχε ρίξει ο Δωρισμός), με την ανάδειξη του Διονυσιακού πνεύματος και την επεξεργασία ενός στοχαστικού Ορφισμού, σε συνδυασμό με την επικέντρωση στην Ομηρική Επική παράδοση, την προσπάθεια δηλαδή με αυτήν την ανακίνηση, ανάδειξη και επεξεργασία να επιτευχθεί ανάκραση του Απολλώνιου νέου πνεύματος με τα παλαιγενή βιώματα της χθόνιας γονιμότητας και της οργιαστικής εκστατικότητας προς εύρεση της αλήθειας που σώζει, όπου το Δωρικό παρέχει την μορφοποίηση των υπαρξιακών μυχιών.

Η Ιωνική προβολή και απόκριση στην Δωρική Πρόκληση, δημιούργησε έναν κόσμο που έμοιαζε να συνδυάζει το Ιδεώδες της Τελειότητας με την επιτυχία στον χρόνο. Αν και το καθαρό Δωρικό Ιδεώδες δεν συναρτά την τελειότητα αναγκαστικά με την αποτελεσματικότητα, αφού η τελειότητα είναι το «τέλος» και δεν χρειάζεται απόδειξη ως θεία φανέρωση στον χρόνο, - εντούτοις στην φυσική τάξη των πραγμάτων η μορφολογική τελειότητα θεμελιώνει την λειτουργική αποτελεσματικότητα, ακριβώς όπως ένα καλά δομημένο και με εναρμόνιες αναλογίες σώμα είναι αυτό που έχει την δύναμη, ευλυγισία και αντοχή, (στους κατάλληλους συνδυασμούς αυτών των ικανοτήτων κατά περίπτωση με τροποποίηση του μορφολογικού κανόνα), να επιτελέσει το έργο του. Άρα αναμένεται εν γένει κατά φύσιν η καλή μορφή να εγγυάται εν γένει («ως επί το πολύ» λέει ο Αριστοτέλης) την επιτυχία.

Αυτήν την κατ' αρχήν ισχύουσα ακολουθία τελειότητας και λειτουργικότητας, το Ιωνικό στοιχείο έκανε μεθοδική αρχή. Εφαρμόζοντας το Δωρικό πνεύμα στην διαχείριση της μέριμνας για τις ανάγκες του χρόνου, χρησιμοποίησε το «τέλος» για να έχει αποτελεσματικό τητα στα μέσα, χρησιμοποίησε την αιωνιότητα για να έχει επιτυχία στην λογική του χρόνου. (Ο Απόλλων οργίστηκε με αυτήν την μανούβρα, θα δούμε).

Η Ελληνική Μορφή, με το Ιωνικό της σχήμα και ένδυμα, έδινε υψηλό πολιτισμό σε τέχνη, ποίηση και σκέψη, ενώ ταυτόχρονα ο ανθρώπινος βίος αποκτούσε άνεση και μια ελαστικότητα στην πραγμάτωση του Δωρικού ιδεώδους, - άνεση και ελαστικότητα που έδιναν την αίσθηση μιας πρωτόγνωρης ελευθερίας κινήσεων και ενός αυτοπροσδιορισμού σε ένα προσωπικό ζωτικό χώρο, τέτοιας και τέτοιου που δεν υπέκειντο αποκλειστικά στους όρους της Δωρικής αρχής της οντολογικής τελειότητας, του ότι δηλαδή το πεπρωμένο κάθε ατόμου είναι να τελειοποιεί την φύση του, συγκεκριμένα συλλαμβανόμενης ως σώμα και πνεύμα, με συγκεκριμένες τελειότητες του απαστράπτοντος κάλλους και της μεστής συμπυκνωμένης ολιστικής σοφίας. Η αρχή της προσωπικότητας σημαίνει την αίσθηση κάποιας ανεξαρτησίας του συγκεκριμένου όντος από την ιδέα του, όχι απλά την βίωση της ενδεχόμενης απόστασής του από αυτήν. Και η προσωπικότητα με την ισχυρότερη έννοια πρωταρχίζει στον Ελληνισμό με το Ιωνικό διακύβευμα. Είναι σαν το (ανθρώπινο) συγκεκριμένο ον να λέει: δεν είμαι η ιδέα (= η τελειότητα της φύσης μου) σε μια συγκεκριμένη φανέρωση στον τόπο και χρόνο, αλλά είμαι μάλλον «κάτι» που πραγματώνει την ιδέα ως τον βαθμό που την πραγματώνει. Η αντιστροφή της φιλοσοφικής θέσης και του Πλάτωνα (το «κάτι» δεν είναι παρά τόπος και χρόνος, που ακόμη περισσότερο μόνο συγκεκριμενοποιούνται ως αυτός ο χώρος και αυτός ο χρόνος ακριβώς με την φανέρωση της ιδέας) και του Αριστοτέλη (το «κάτι» δεν είναι παρά ύλη που γίνεται κάτι με την παρουσία της μορφής, η οποία είναι η όντως ουσία του όντος – μορφή και είδος ως φανέρωση της ιδέας). Γλωσσολογικά το ίδιο

εκφράζεται λέγοντας ότι στην Δωρική πεμπτουσία του Ελληνισμού η έμφαση είναι στο κατηγορούμενο, ενώ η προσωπικότητα του «κἀτι» αρχίζει όταν η έμφαση μεταπίπτει στο Υποκείμενο.

Η Ιωνική έξαρση απετέλεσε ένα κόσμο με σαφή ταυτότητα αλλά και γι αυτό άνετα ανοικτό, με ευρείς ορίζοντες γεωγραφικούς και εμπορικούς, με ανεπτυγμένη οικονομία και πρωτεύοντα ρόλο, έλεγχο πραγματικά με εκτεταμένο σύστημα αποικιών και έντονη εμπορική δραστηριότητα, μιας μεγάλης οικονομικής ζώνης που συνέδεε περιοχές πρώτων υλών στην Μαύρη Θάλασσα, Ελληνικές πόλεις με υψηλής ποιότητας βιοτεχνικά προϊόντα, και την μαζική κατανάλωση μεγάλων ανεπτυγμένων Αυτοκρατοριών στην Μέση ανατολή. **Ο Ιωνικός αυτός κόσμος έφερε τον πληθυσμό των πόλεων σε ένα υψηλό επίπεδο ραφινάτης καλλιέργειας, με βιοτική άνεση, ευημερία, πλούτο, ιδιωτική και πολιτική ελευθερία, αίσθηση προσωπικής ζωής. Η κομψότητα και η διακοσμητική εύστοχη περιεργασία ήσαν χαρακτηριστικά του Ιωνικού αισθήματος. Η πολυ-τέλεια αντικατέστησε την Δωρική μονο-τέλεια, η ενδυματολογική έκφραση προστέθηκε στην γυμνότητα του κἀλλους ως μορφής εναρμόνιων δομών, το «ντύσιμο» προτιμήθηκε από το «στήσιμο».** Οι δυο αρχιτεκτονικοί ρυθμοί εκφράζουν την ουσιώδη διαφορά, όπως και η αντίστοιχη διαφορά ύφους και μορφολογίας στην μνημειακή πλαστική. **Σύμβολα οι δυο κίονες, ο Δωρικός και ο Ιωνικός, για το πώς ιδρύεται το ον μέσα στο μηδέν, πώς Ίσταται το ον, πώς Είναι.**

[Για τα μαλακά ήθη, την τρυφή και χλιδή των Σαμίων όταν εόρταζαν τα Ηραία, μιλά ο Άσιος:

*οἱ δ' αὐτως φοίτεσκον ὅπως πλοκάμους κτενίσαιντο
εἰς Ἥρης τέμενος, πεπνυκασμένοι εἶμασι καλοῖς,
χιονέοισι χιτῶσι πέδον χθονὸς εὐρείας εἶχον,
chrύσειαι δὲ κορύμβαι ἐπ' αὐτῶν τέττιγες ὥς·
χαῖται δ' ἠιωρεῦντ' ἀνέμῳ χρυσέοις ἐνὶ δεσμοῖς,
δαιδαλέας δὲ χλιδῶνας ἄρ' ἀμφὶ βραχίος' ἔσαντες
<ὥς ἴσαν εἰκάζον>τες ὑπασπίδιον πολεμιστήν.*

Fr. 13 Bernabé

(Κρατῶ την παραδεδομένη σειρὰ στους στίχους 4 και 5. Ο ρυθμός και η συνέχεια του νοήματος είναι καλύτερα έτσι. Οι κορύμβαι εδώ, ἢ κοσύμβαι (Wilamowitz, επικαλούμενος τον Ησύχιο sub voc.), είναι δεσμοί ρούχων, όχι οι τέττιγες για το δέσιμο μαλλιών. Η προσθήκη αποκατάστασης στον τελευταίο στίχο είναι του Bowra).

Έτσι εόρταζαν οι Ίωνες και τον Δωρικό θεό στην Δήλο. Ο Ομηρικός ύμνος εις Απόλλωνα σχολιάζει τους ποδήρεις χιτώνες (“έλκεχίτωνες Ίάονες”, στ. 147, και Ιλιάς N 685), τις τριήρεις των και τον πλούτο τους (“νῆάς τ’ ὠκείας ἡδ’ αὐτῶν κτήματα πολλά”, στ. 155).

Ο Βακχυλίδης αναφέρεται στους “ἄβρόβιους Ίωνες” (μιλώντας για τον Θησέα και τους Αθηναίους, 18,2 Maehler).

Παρόμοια ο Ξενοφάνης για τους Κολοφώνιους:

*ἄβροσύνας δὲ μαθόντες ἀνωφελέας παρὰ Λυδῶν,
ὄφρα τυραννίης ἦσα<ν ᾗ>νευ στυγερῆς,
ἦισανεῖς ἀγορήνπαναλουργέα φάρε’ ἔχοντες,
οὐ μείους, ὥσπερ χεῖλιοι εἰς ἐπίπαν,
αὐχαλέοι, χαίτησιν ἀγαλλόμεν’ εὐπρεπέεσσιν,
ἀσκητοῖς’ ὁδμήν χρίμασι δευόμενοι.
(Fr. 3 Diehl)*

Από σκληρής αγωγής και Δωρικού κανόνα εξέπεσαν στην τρυφώσα χλιδή, λόγω ακριβώς της φιλίας και συμμαχίας προς τους Λυδούς. Σχολιάζει ο Φύλαρχος:

*Κολοφώνιοι δὲ τὴν ἀρχὴν ὄντες σκληροὶ ἐν ταῖς ἀγωγαῖς, ἐπεὶ εἰς τρυφὴν ἐξώκειλαν πρὸς Λυδοὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν ποιησάμενοι, προήιεσαν διησκημένοι τὰς κόμας χρυσῷ κόσμῳ, ... οὕτω δ’ ἐξελύθησαν διὰ τὴν ἄκαιρον μέθην ὥστε τινὲς αὐτῶν οὔτε ἀνατέλλοντα ἥλιον οὔτε δυνόμενον ἑωράκασιν.
FrGrH 81F66 Jacoby*

Για τις Ερυθρές τα ανάλογα και δεινότερα διηγείται ο Ιππίας Ερυθραῖος (FrGrH 421F1 Jacoby = FHG IV p. 431 = Αθήναιος, VI 258 F).

Για τους Εφεσίους τα αυτά ο Δημόκριτος Εφέσιος (FrGrH 267F1 Jacoby = FHG IV p. 383 = XII 525C).

Οι συνέπειες αυτές είναι εγγενείς στην ουσία του Ελληνισμού. Ο άνθρωπος του «τέλους» της αιωνιότητας, έχει μια φυσική δυσανεξία στην διαχείριση των αναγκών του χρόνου και κατὰ τους τρεις πυλώνες της τάξης του βίου (οικογένεια, συμβατικά ήθη και ηθική), της οικονομίας (αγαθά, πλούτος, εργασία), και της κυριότητας (εξουσία, ηγεμονία, ασφάλεια). Οπότε αν εφαρμόσει το οικείο του «τέλος» στην επιτυχία στον χρόνο, θα το δει και αυτό

σαν παιδιά, χωρίς την «σοβαρότητα» της λογικής του χρόνου (επιμονή, θυσία του εορταστικού τόνου του βίου, αυτοσυγκράτηση, υποταγή σε μέριμνες ψυχοφθόρες κλπ.). Θα περιπέσει λοιπόν από την «αγνότητα» του μιάσματος του χρόνου, στην «ακιολασία» ως παιδιά. Και αυτό ακριβώς έγινε στην Ιωνία. Απολύτως αναμενόμενο.

[[Αναμιγνύει οικεία και αλλότρια ο Στράβων στο X 466C στο πλαίσιο μιας βεβιασμένης ετυμολογίας των Κουρήτων. Ο ορθός πυρήνας των παρατηρήσεών του είναι ότι την περίτεχνο επιμέλεια της κόμης είχαν οι κούροι της γενναιότητας. Διότι το τέλειο είναι άφοβο και ανδρείο]].

Ο locus classicus για την Ιωνική (και Αττική αρχικά, ως Ιώνων, πριν Δωρίσουν οι Αθηναίοι) πολυτέλεια, διακοσμητικότητα και το αβροδίαιτο, σε αντίθεση προς την Δωρική και ιδία Σπαρτιατική γυμνότητα και γυμναστικότητα, και για την καθολική σημασία της διαφοράς, βρίσκεται στον Θουκυδίδη (I 6)].

Τα ενδιάμεσα προσαρμοστικά μοντέλα της Δωρικής μεν αρχής του γυμνού Κάλλους είναι ο Ιωνικός κόσμος, της δε Μεσανατολικής και Μεταλλικής αρχής της Κυριότητας είναι η Λυδική αυτοκρατορία, γειτονικά γεωπολιτικά αυτά φαινόμενα και πολιτισμικά εξομοιούμενα, όταν έχουν φθάσει στην ακμή τους το πρώτο μισό του 6^{ου} π.Χ. αιώνα. Οι Λυδοί έχουν παρόμοια και ίδια ήθη και τρόπο ζωής με τους Έλληνες, πλην του ότι εφαρμόζουν την ιερή δουλεία της Αφροδίτης στις κόρες τους (Ηρόδοτος, I, 94, 1: *Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες, χωρὶς ἣ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι*). Ακόμη και ο τρόπος θρησκευτικού καθαρμοῦ είναι παραπλήσιος (I, 35, 2). Η σχέση των βασιλέων της Λυδίας και ιδίως του Κροΐσου προς τα Ελληνικά μαντεία, και εξόχως προς τους Δελφούς, και η τιμή που προσήνεγκαν στον Απόλλωνα, αποτελούν την καλύτερη απόδειξη της διαπερατότητας των συνόρων εδαφικών και πολιτισμικών μεταξύ των δύο ενδιάμεσων στάσεων και περιοχών. Η αντίληψη ότι η προγενέστερη Λυδική δυναστεία είναι Ηρακλείδες, και ότι η δυναστική μεταβολή στον Γύγη και τους Μερμνάδες έγινε με χρησμό του Απόλλωνα στους Δελφούς (Ηρόδοτος, I 7-14), δείχνει την συγγένεια και συνάφεια των δυο ενδιάμεσων κέντρων.

Η φυσική συνέπεια είναι να απορροφήσει η Λυδία την Ιωνία, καταλαμβάνοντας και ενσωματώνοντας άλλες πόλεις, δημιουργώντας ειδικές σχέσεις εξάρτησης από αυτήν για άλλες. Επί Κροΐσου, οι Ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας, Ιωνικές, Αιολικές και Δωρικές, είναι υπό την επικράτεια των Σάρδεων. Από αυτό το σημείο ξεκινάει ο Ηρόδοτος την Ιστορία του (Ηρόδοτος I 6).

Με την ήττα του Κροΐσου από τον Κύρο (548/7 π.Χ.), και την ανάδειξη της Περσικής ως Οικουμενικής Αυτοκρατορίας, η ιστορία ξαναγυρίζει τα πράγματα στα αυθεντικά φαινόμενα των δυο «άκρων»: Περσία και Αυτοκρατορική ηγεμονία ή Σπάρτη και Δωρικών Κάλλος τελειότητας. Ο αγών είναι ηπειρωτικός και όχι θαλάσσιος. Την ιστορία της συμπλοκής και την μάχη για την επικράτηση (Περσικοί Πόλεμοι) διηγείται ο Ηρόδοτος.

Ένα σπάνιο κοσμοϊστορικό φαινόμενο συμβαίνει ως αποτέλεσμα της χρονικής σύγκρουσης, όπου θριαμβεύει στον χρόνο η αρχή της άχρονης αιωνιότητας, η ιδέα του «τέλους», η λατρεία του κάλλους, ο κοσμικός ανθός αντί να καταπατηθεί επιβατεύει της απόλυτης Ισχύος όχι εξ αιωνιότητας, δίνοντας την μορφή και το νόημα στα γεγονότα, αλλά μέσα στον χρόνο, ως ιστορικό γεγονός στον χρόνο η ίδια η καταπάτηση. Ο Θεός ανίσταται στον χρόνο χωρίς να πεθαίνει, θριαμβεύει χωρίς να σταυρώνεται.

Μοναδικό φαινόμενο. Η απόλυτη φανέρωση του Απόλυτου. Η Δωρική ουσία του Ελληνισμού είναι ο Θεός.

Η Σπάρτη νικά, (γιατί από αυτήν εξαρτάται ο αγώνας), με την αποφασιστικότητα της τελευταίας στιγμής μετά μακρό δισταγμό αν πρέπει να αναμιχθεί, ενώ και ο Απόλλων ήταν από ιδιαίτερα μυστηριώδης έως αρνητικός στους χρησμούς του.

23 Απριλίου 2020

(Συνεχίζεται).